

KLIIMAMINISTEERIUM

Indrek Sirp
Kaitseministeerium
info@kaitseministeerium.ee

Teie 11.06.2026 nr 12-1/26/143

Meie 22.07.2026 nr 7-15/26/1731-6

Kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne Piirsalu ja Aidu alade osas

Austatud Indrek Sirp

Kaitseministeerium teavitab kaitsetööstuspargi riigi eriplaneeringu ja selle keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) esimese etapi aruande¹ avalikust väljapanekust Piirsalu ja Aidu alade osas. KSH aruanne on täiendus varem osaliselt Pärnu I ja Põhja-Kiviõli alade osas kehtestatud tööle „Kaitsetööstuspargi riigi eriplaneering ja mõjude hindamine, sh keskkonnamõju strateegilise hindamine. Asukoha eelvalik ja mõjude hindamise, sh keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruanne“ (põhiaruanne).

Kliimaministeerium esitab seisukoha, mis tugineb EL LIFE programmi integreeritud projekti LIFE IP CleanEST (LIFE17 IPE/EE/000007) tegevuse C.8 raames läbiviidud uuringule² ning Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse tellitud Aidu kaitsetööstuspargi piirkonna põhjavee uuringule³. Aidu kaitsetööstuspargi ala idapiiril asuvad endise karjääri tranšeedesse tekkinud tehisveekogud (EELIS koodid VEE2014590 ja VEE2014560), mis on ühenduses Ojamaa jõega (VEE1068700) ja selle kaudu Purtse jõega (VEE1068200). Tegemist on valgalaga, mille seisundi parandamisele on riik koos Euroopa Liidu kaasrahastusega investeerinud (nt jääkreostuse likvideerimine Purtse, Kohtla ja Erra jões, Püssi paisu kalapääs, elupaikade taastamine). Esitame järgmised seisukohad ja ettepanekud, millega palume avalikustamisel olevas planeeringus ja KSH aruandes arvestada.

1. Aidu tehisveekogud on kaitsealuse liigi elupaik ja seda tuleb KSH aruandes käsitleda

LIFE IP CleanEST tegevuse C.8 uuring tuvastas Aidu karjääriveekogudes kaitsealuse kalaliigi võldase (*Cottus gobio*, III kaitsekategooria) esinemise. Varasema uuringuga võrreldes leitud eri suurusklassides isendid (28–78 mm) viitavad Aidu karjääriveekogudes kujunenud

¹ Hendrikson DGE töö nr 24004951, 19.06.2026

² Aidu ja Narva karjääride suurte tehisveekogude täiendav elustiku, kalastiku ja keemiline uuring. LIFE IP CleanEST tegevus C.8. Eesti Keskkonnauuringute Keskus, Keskkonnaagentuur, 2025–2026. [LIFE IP CleanEST \(C8\) Aidu karjääri ja Narva karjääri tranšee 13 suurte veekogude täiendav uuring 2025](#).

³ Aidu kaitsetööstuspargi piirkonna põhjavee uuring. OÜ Inseneribüroo STEIGER, töö nr 26/5459, tellija Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus, 2026.

püasiasurkonnale. Võldas on loodusdirektiivi II lisa liik ning selle järvevormi esinemine on Eestis haruldane. Fütobentose indeksid näitasid Aidu karjääriveekogude väga head ökoloogilist seisundit ning suurselgrootute kooslus oli mitmekesine. Kuigi Aidu tehisveekogud ei kuulu Natura 2000 võrgustikku, on tegemist direktiivi kaitse all oleva liigi elupaigaga, mille halvenemine mõjutab liigi soodsat seisundit laiemalt.

KSH põhiaruanne⁴ käsitleb Aidu eelvalikuala kui kaevandamise käigus rikutud ala, kuhu on rajatud kultuurpuistud, ning hindab selle loomastiku ja rohevõrgustiku vaates kaitsetööstuspargi rajamiseks sobivaks. Aidu tehisveekogude vee-elustikku KSH loomastiku käsitus (ptk 6.1.3) ei hõlmanud. LIFE IP CleanEST tegevuse C.8 uuring näitab, et Aidu karjääriveekogudes on kujunenud ökoloogiliselt väärtuslikud elupaigad. Palume KSH aruannet täiendada Aidu tehisveekogude elustiku ja kaitsealuse liigi käsitlusega ning hinnata kavandatava tegevuse mõju sellele elupaigale.

2. Heit- ja jahutusvee juhtimine

KSH põhiaruande⁵ ja Aidu piirkonna põhjavee uuringu kohaselt juhitakse Aidu ala heit- ja jahutusvesi karjääri tranšeeveekogudesse, millest vesi liigub Ojamaa ja Purtse jõkke. See tähendab, et heitvesi juhitakse vahetult kaitsealuse liigi elupaika. Palume hinnata heitvee juhtimise mõju tranšeeveekogude elustikule ja veekvaliteedile ning seada suublasse juhtimisele elupaiga kaitsest lähtuvad tingimused.

Põhjavee uuring tõdeb, et Aidu karjääri puistematerjal on väga kohev ega oma puhastusvõimet ning heit- või jahutusvesi võib jõuda suuresti muutmatul kujul läbi pinnase Ordoviitsiumi põhjaveekihti ja sealt tranšeeveekogudesse. Uuring märgib samuti, et pinna- ja põhjavesi on karjääripiirkonnas hüdrauliliselt seotud, mistõttu iga pinnasereostus kandub edasi elupaigana käsitletavatesse veekogudesse.

Palume seada Aidu ala keskkonnatingimustes siduvad nõuded, et kõik reostusohklikud tegevused toimuvad kõvakatttega vettpidavatel pindadel ning saastunud sademevesi kogutakse täies mahus kokku ja puhastatakse enne suublasse juhtimist.

3. Puhastusnõuded ei kata lõhkeainetehase saasteaineid

KSH aruande kohaselt ei kohaldu lõhkeainetehasele parima võimaliku tehnika (CWW PVT) vetteheite tasemed, kuna arvutuslikud heitkogused jäävad alla künniste, ning reoveepuhasti projekteeritakse keskkonnaministri määruse nr 61⁶ piirväärtuste alusel. Määrusega on seatud asula reovee näitajad ega hõlma lõhkeainejääke, nende laguprodukte ega raskmetalle. Nii võib puhasti olla formaalselt nõuetekohane ja juhtida samal ajal suublasse aineid, millele ei ole seatud piirväärtust ega seirekohustust.

C.8 uuring näitas, et Aidu veekogude süvakihid on anaeroobsed ning seal toimub juba praegu nikli looduslik leostumine mikroobide osalusel. RDX laguneb kõige kergemini just anaeroobsetes tingimustes, mistõttu Aidu veekogudesse jõudes tekiks sellest nitrosoühendid MNX, DNX ja TNX, mis on lähteainest mürgisemad ja vees samuti püsivad. Seetõttu tuleb seirata ka RDX-i laguprodukte, mitte üksnes RDX-i ennast.

Palume seada Aidu ala keskkonnatingimustes objektispetsiifilised piirväärtused ja seirekohustuse heitveele ning saastunud sademeveele vähemalt järgmiste näitajate osas: atsetoon, lõhkeainejäägid

⁴ Kaitsetööstuspargi riigi eriplaneering ja mõjude hindamine, sh keskkonnamõju strateegiline hindamine. Asukoha eelvalik ja mõjude hindamise esimese etapiaruanne. Hendrikson DGE, töö nr 24004951, 2025.

⁵ KSH esimese etapiaruanne (Hendrikson DGE, 2025), ptk 6.1.7 „Mõju põhja- ja pinnaveele“.

⁶ Keskkonnaministri 08.11.2019 määrus nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“

(sh RDX) ja nende laguproduktid, nikkel ja teised raskmetallid (Kroom (Cr), vask (Cu), tsink (Zn)), nitraadid, polütsüklilised aromaatsed süsivesinikud, pH ja sulfaadid ning keemiline hapnikutarve.

4. Põhjavee uuringu seiresoovitused tuleb muuta siduvateks tingimusteks

Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse tellitud põhjavee uuring soovitab põletus- või lõhkeplatsi rajamisel seirata kord kvartalis pinnast platsi ümbruses (kaks seirepunkti) ning platsist allavoolu asuva tranšeeveekogu vett lõhkeainejääkide ja raskmetallide osas, samuti seirata veetaset lähimas põhjaveekompleksi suurkaevus. Toetame neid soovitusi ja palume, et need sõnastataks Aidu ala keskkonnatingimustes siduva kohustusena. Täiendavalt palume, et enne tegevuse algust fikseeritakse pinnase, põhjavee ja tranšeeveekogude foonitase. LIFE IP CleanEST tegevuse C.8 raames on Aidu veekogudes aastatel 2020-2025 kogutud võrreldav seireandmestik, mida oleme valmis foonitaseme määramiseks jagama.

5. Avariilukordi tuleb hinnata

Põhjavee uuring märgib, et eriplaneeringu praeguses staadiumis avariilisi olukordi ei käsitleta ega hinnata võimaliku avariilise reostuse levikut põhjaveekihi. Arvestades, et alale kavandatakse vähemalt kolm A-kategooria suurõnnetuse ohuga ettevõtet ja kuni 2000 t lõhkeainete aastast käitlemist kaitsmata põhjaveega alal, mis on hüdrauliliselt seotud kaitsealuse liigi elupaigaga, palume avariilise reostuse stsenaariumid ja nende mõju vee elustikule hinnata hiljemalt KSH järgmises etapis ning näha ette reostustõrje meetmed.

6. Veevõtul tootmisvee tarbeks kasutada pinnavett või maapinnalähedasi veekihte

Põhjavee uuringu kohaselt on kaitsetööstuspargi tootmisvee veevajadus kuni 980 m³/ööpäevas, mis kavatakse katta kahe veehaardega kahest erinevast veekihist (kummastki kuni 490 m³/ööpäevas). Uuring soovitab Ida-Virumaa joogikõlbulike survealiste veekihtide loodusliku ressursi nappuse tõttu rajada veehaare pigem pinnavette või Ordoviitsiumi põhjaveekompleksi, mitte alumistesse survealistesse joogikõlbulikesse veekihtidesse, ning hoiatab, et veevõtt korraga nii Voronka kui Gdovi veekihist viiks summaarse veevõtu ohtlikult loodusliku ressursi piirile. Toetame uuringu soovitusi ja palume seada Aidu ala keskkonnatingimustes piirang, mille kohaselt tootmisvee vajadus kaetakse pinnaveest või Ordoviitsiumi põhjaveekompleksist ning joogikõlbulikke survealisi veekihte tootmisveeks ei kasutata.

7. Kumulatiivse mõju hinnang veekeskkonnale

KSH aruande koosmõjude käsitus hõlmab rohevõrgustikku, loomastikku, asustust ja müra, kuid mitte veekeskkonda. Vabariigi Valitsuse 22.08.2025 korraldusega nr 151 on Lüganuse vallas juba kehtestatud Põhja-Kiviõli kaitsetööstusala, mille heitvee suublaks on kavandatud Erra jõgi. Aidu ala kasutuselevõtu korral lisanduks samasse Purtse valgalasse teine kaitsetööstusala. Palume KSH aruannet täiendada Aidu ja Põhja-Kiviõli alade kumulatiivse veemõju hinnanguga Purtse valgala veekogumitele, arvestades olemasolevat kaevandus- ja jääkreostuskoormust ning piirkonnas tegutsevate (Ojamaa) ja avatavate kaevanduste (Uus-Kiviõli) mõju.

8. Aidu loodusraja säilimine tuleb tagada siduva keskkonnatingimusega

KSH põhiaruanne (ptk 6.3.1) tõdeb, et mõju matkatee muutumisega on Aidu alal ainus otsene mõju avalikule kasutusele, ning märgib, et meetmeid rakendades saab mõju minimeerida. Konkreetseid leevendusmeetmeid aruandes aga ei esitata ega määrata, kes matkatee säilimise eest vastutab.

Juhime tähelepanu, et tegemist on LIFE IP CleanEST projekti raames rajatud Aidu loodusrajaga, mis avati 2024. aasta oktoobris ning mis on Euroopa Liidu LIFE programmi kaasrahastusel loodud

projektitulem. Projekti tulemid on Euroopa Komisjoni ees aruandluskohustusega seotud ning nende säilimine ja avalik kättesaadavus on projekti tulemuslikkuse hindamise osa. Kui Euroopa Liidu vahenditest rajatud taristu muutub kasutuskõlbmatuks või kättesaamatuks, tekib küsimus projekti eesmärkide täitmisest ja investeringu jätkusuutlikkusest.

Teeme ettepaneku sõnastada Aidu ala keskkonnatingimustes siduvalt, et kaitsetööstuspargi rajamisel tagatakse Aidu loodusraja ja RMK Penijõe-Aegviidu-Kauksi matkatee terviklikkus, avalik kasutatavus ja ohutus. Kui see ei ole võimalik, tuleb arendaja kulul rajada samaväärne asendusrada, mis säilitab senise külastuskogemuse ja ligipääsu Aidu veekogudele.

9. Kooskõla veemajanduskavaga

Palume KSH aruandes selgelt hinnata kavandatava tegevuse kooskõla Ida-Eesti vesikonna veemajanduskava ja Viru alamvesikonna veekogumite (Ojamaa 1068700_1 ja Purtse_2 1068200_2) seisundieesmärkidega. Veeseaduse⁷ ja veepoliitika raamdirektiivi kohaselt ei tohi lubada tegevust, mis põhjustab veekogumi seisundi halvenemist või ohustab hea seisundi saavutamist. KSH esimese etapi aruandes ei ole veepoliitika raamdirektiivile ega halvenemise vältimise kohustusele viidatud ning veekasutuse, sh heitvee juhtimise mõju vastuvõtivate veekogumite (Ojamaa 1068700_1 ja Purtse_2 1068200_2) seisundile ei ole hinnatud. Veeseadus võimaldab veekogumi hea seisundi ohustamise põhimõttest erandit üksnes seaduses sätestatud kitsastel tingimustel, eelkõige juhul, kui tegemist on ülekaaluka avaliku huvi tõttu vajaliku tegevusega, kõik võimalikud leevendusmeetmed on rakendatud ning puuduvad keskkonna seisukohalt oluliselt paremad alternatiivid. Erand tuleb ette näha veemajanduskavas või kui seda ei ole veemajanduskavas määratud, põhjendada erandi kohaldamist otsustavas veeloas või keskkonnakompleksloas ning kajastada veemajanduskavas selle järgmisel ajakohastamisel. Kui kavandatava tegevuse puhul nähakse ette erandi kohaldamise vajadust, tuleb selle eeldusi KSH aruandes hinnata ja põhjendada.

10. Objektispetsiifiliste piirväärtuste seadmine veekeskkonnaloa tasandil

Keskkonnaministri määrus nr 61⁸ ei sisalda lõhkeainejääkide (sh RDX ja selle laguproduktid), nikli ega teiste raskmetallide piirväärtusi, kuid see ei takista nende piiramist. Veeseaduse kohaselt vajab heitvee suublasde juhtimine ja põhjaveevõtt üle 5 m³/ööpäevas vee erikasutuse keskkonnaloa, mille tingimustes määratakse saasteainete lubatav sisaldus heitvees, suublasde juhitavate ainete kogused, suubla ja põhjavee seire ning kvaliteedinõuded. Loa taotluses tuleb esitada ohtlike ainete sisaldus ka nende ainete osas, mida määruse tabelites ei ole⁹.

Veeseaduse kombineeritud põhimõtte kohaselt piiratakse heidet korraga nii heite kui ka suubla keskkonnakvaliteedi piirväärtuste kaudu ning kui parima võimaliku tehnika nõuetest hoolimata ei ole võimalik veekogumi seisundieesmarke saavutada, tuleb rakendada rangemaid nõudeid. Veeseadus võimaldab kehtestada ka vesikonnaspetsiifiliste ainete piirväärtusi ja võtta uusi aineid jälgimisnimekirja, mis on asjakohane just lõhkeainespetsiifiliste ainete puhul.

Palume KSH aruandes fikseerida siduva lähtekohana, et Aidu tehase heitvee ja saastunud sademevee objektispetsiifilised piirväärtused, seirataivate ainete nimekiri ja seiremeetodid määratakse vee erikasutuse keskkonnaloas konkreetselt, arvestades suubla (Ojamaa 1068700_1 ja Purtse_2 1068200_2) seisundit ja looduslikku fooni ning tagades, et heitvee juhtimine ei põhjusta ohtliku aine pinnavee kvaliteedi piirväärtuse ületamist.

⁷ Veeseadus (RT I, 12.05.2026, 46): § 128 (heitvee suublasde juhtimise nõuded ja saasteainesisalduse piirväärtused), § 129 (heitvee ja saasteainete suublasde juhtimise loakohustus), § 132 (vee- ja kompleksloa), § 76 (ohtlike ainete nimekiri ja ohtlike ainete kvaliteedi piirväärtused)

⁸ Keskkonnaministri 08.11.2019 määrus nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasde juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“.

⁹ Keskkonnaministri 23.10.2019 määrus nr 56 „Keskkonna loa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonna loa taotluse ja loa andmekoosseis“.

Kliimaministeerium ja LIFE IP CleanEST projekt on valmis tegema Kaitseministeeriumiga koostööd Aidu ala keskkonnatingimuste täpsustamisel ning jagama LIFE IP CleanEST projekti tegevuse C.8 raames kogutud uuringu- ja seireandmeid Aidu karjääriveekogude ning Purtse valgala seisundi kohta.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaidi Katus

Merendusosakonna juhataja

merenduse ja veekeskkonna asekanstleri ülesannetes

Siret Valge, LIFE IP CleanEST projektijuht, 600 0187

siret.valge@kliimaministeerium.ee

Ülle Luiks, 623 1220

ulle.luiks@kliimaministeerium.ee